

Siber Aylaklık Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Siber Aylaklık Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=30164>

Özet

Siber Aylaklık Ölçeği, 2016 yılında Akbulut, Dursun, Dönmez ve Şahin tarafından özellikle eğitim ortamlarında gözlemlenen siber aylaklık davranışları ölçmek amacıyla geliştirilmiş öz-bildirim tipi bir psikometrik araçtır. Ölçek, öğrencilerin öğrenim faaliyetleri sırasında interneti ders dışı amaçlarla kullanma sıklığı ve türünü de değerlendirmeyi hedefler. Geliştirme süreci, siber aylaklığın eğitim kurumlarındaki yaygınlaşan etkilerini akademik olarak incelemek ve bu davranışları geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçebilecek bir araç ihtiyacına yanıt vermek üzere tasarlanmıştır. Bu ölçek, siber aylaklığı iki ana boyut altında inceleyerek, bu davranışın doğasına dair derinlemesine bir anlayış sunmaktadır.

Ölçeğin geliştirilmesi, psikometrik açıdan titiz bir süreç izlemi olup, hem keşfedici hem de doğrulayıcı faktör analizi teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Bu sayede, eğitim bağlamında siber aylaklığın çok boyutlu yapısının güçlü bir şekilde desteklendiği gösterilmiştir. Ölçek, özellikle üniversite öğrencileri gibi yoğun internet erişimi olan popülasyonlarda kullanıma uygundur ve siber aylaklığın akademik başarı, motivasyon ve zaman yönetimi üzerindeki etkilerini araştırılan çalışmalar için temel bir ölçüm aracı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Siber Aylaklık, Siber Aylaklık Ölçeği, Eğitim Ortamları, İnternet Kullanımı, Örgütsel Sapma, Ölçek Geliştirme, Psikometrik Özellikler.

Yazarlar

Yavuz Akbulut, Övgü Öztürk Dursun, Ozan Dönmez, Yasemin Leyla Şahin

Amaç

Siber Aylaklık Ölçeği'nin temel amacı, bireylerin, özellikle de öğrencilerin, kendilerine tahsis edilen eğitim veya çalışma zamanlarında interneti kişisel, ders dışı amaçlar için kullanma eğilimlerini ve sıklıklarını ölçmektir. Bu ölçek, siber aylaklık davranışının yoğunluğunu ve türünü (ciddi veya hafif) ayırt etmeyi amaçlayarak, bu davranışın altında yatan nedenleri ve sonuçlarını inceleyen araştırmacılara standart bir ölçüm aracı sunar.

Ölçek, eğitim bilimleri ve örgütsel psikoloji alanlarında, siber aylaklığın akademik performans, kurumsal verimlilik ve zaman yönetimi becerileri ile ilişkisini belirlemeye yönelik hipotezlerin test edilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Ayrıca, siber aylaklığı azaltmaya yönelik eğitim programlarının ve müdahalelerin etkinliğini değerlendirmede de kullanılabilir.

Yapı

Siber Aylaklık Ölçeği, siber aylaklık kavramını iki temel alt boyut veya yapı etrafında ölçmektedir. Bu iki boyut, siber aylaklık davranışlarının ciddiyetine göre ayrılmaktadır: Hafif Siber Aylaklık (Minor Cyberloafing) ve Ciddi Siber Aylaklık (Serious Cyberloafing). Bu ayrım, davranışın potansiyel zararına ve kurumsal kaynaklar ne ölçüde tükettiğine dayanmaktadır.

Ölçek geliştirme çalışmasında, Hafif Siber Aylaklık boyutu genellikle haber okuma, hava durumu kontrol etme, basit e-posta yazmalar veya kişisel sosyal medya hesaplarını hızlıca kontrol etme gibi nispeten masum ve kısa süreli aktiviteleri içerir. Ciddi Siber Aylaklık boyutu ise, yasadışı içerik indirme, çevrimiçi kumar oynama, yasadışı yayın izleme veya uzun süreli kişisel işlerle meşgul olma gibi daha fazla zaman ve kaynak tüketen, potansiyel olarak etik veya yasal sorunlara yol açabilecek davranışları kapsamaktadır. Bu ikili yapı, araştırmacıların siber aylaklığın farklı düzeylerdeki etkilerini ayrı ayrı incelemesine olanak tanır.

Geçerlik

Siber Aylaklık Ölçeği'nin geçerlik çalışmaları, ölçeğin gerçekten ölçmeyi amaçladığı yapıyı ölçtüğünü kanıtlamak için kapsamlı bir şekilde yürütülmüştür. Yapı geçerliği, öncelikle keşfedici faktör analizi (KFA) ve ardından doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılarak incelenmiştir.

Yapı Geçerliği: DFA sonuçları, iki faktörlü modelin (Hafif ve Ciddi Siber Aylaklık) veriyle uyumunun mükemmel veya çok iyi olduğunu göstermiştir (örn., RMSEA, CFI, TLI gibi uyum indeksleri kabul edilebilir değerler sunmuştur). Bu, ölçeğin teorik olarak öngörülen iki boyutlu yapıyı psikometrik olarak desteklediği anlamına gelmektedir.

Kapsam Geçerliği (İçerik Geçerliği): Ölçek maddeleri, siber aylaklık literatürüne dayanarak oluşturulmuş ve uzman görüşleri alınarak kavramsal kapsamın tamamını temsil edilmeye çalışılmıştır.

Kriter Geçerliği: Ölçek puanlarının, siber aylaklıkla teorik olarak ilişkili olması beklenen diğer değişkenlerle (örn., akademik erteleme, öz-düzenleme becerileri, akademik başarı) anlamlı korelasyonlar gösterdiği tespit edilmiştir. Bu bulgular, ölçeğin doğru geçerliğini desteklemektedir.

Güvenirlik

Siber Aylaklık Ölçeği'nin güvenilirlik analizleri, ölçeğin farklı zamanlarda veya farklı madde setleri aracılığıyla tutarlı sonuçlar verdiğini göstermiştir.

İç Tutarlılık Güvenirliği: Ölçeğin iç tutarlılığı, Cronbach Alfa katsayısıyla değerlendirilmiştir. Geliştirme çalışmasında, hem toplam ölçek puanı hem de iki alt boyut için (Hafif Siber Aylaklık ve Ciddi Siber Aylaklık) Cronbach Alfa değerlerinin yüksek olduğu rapor edilmiştir (genellikle .80 ile .90 arasında değerler). Bu yüksek katsayılar, ölçek maddelerinin aynı yapıyı tutarlı

bir şekilde ölçtüğünü kanıtlamaktadır.

Test-Tekrar Test Güvenirliği: Ölçeğin zamana karşı kararlılığını ölçmek için test-tekrar test uygulamaları yapılmış ve iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısının yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu, ölçek puanlarının zaman içinde stabil kaldığını göstermektedir.

Genel olarak, elde edilen güvenirlilik katsayıları, Siber Aylaklık Ölçeği'nin psikometrik standartlara uygun, yüksek düzeyde güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu doğrulamaktadır.

Faktör Analizi

Siber Aylaklık Ölçeği'nin faktör yapısının belirlenmesi, Akbulut ve arkadaşları tarafından yürütülen kapsamlı bir süreçtir. İlk aşamada, ölçeğin maddelerinin temel yapısını ortaya çıkarmak amacıyla Keşfedici Faktör Analizi (KFA) uygulanmıştır. KFA sonuçları, siber aylaklık davranışları'nın iki farklı boyutta toplandığını net bir şekilde göstermiştir: Hafif ve Ciddi.

İkinci aşamada, farklı bir örneklem üzerinde Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. DFA, iki faktörlü yapının model uyum indeksleri (örneğin, Ki-kare/serbestlik derecesi oranı, CFI, TLI, RMSEA) açısından yüksek uyum gösterdiğini kanıtlamıştır. Bu analizler, Hafif Siber Aylaklık boyutunun genellikle günlük davranışları, Ciddi Siber Aylaklık boyutunun ise daha problematik ve ciddi sapma davranışları'nı temsil ettiğini istatistiksel olarak desteklemiştir. Bu güçlü faktör yapısı, ölçeğin yapısal geçerliliğini sağlamlaştırmıştır.

Araç

Test Türü: Geliştirme (Öz-Bildirim Ölçeği)

Format: Genellikle 5'li Likert tipi derecelendirme (Örn: Hiçbir Zaman'dan Her Zaman'a).

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Eğitim ortamlarındaki bireyler, özellikle üniversite öğrencileri.

Yaş Grubu: Ergenlik dönemi sonu ve yetişkinlik başlangıcı (18-30 yaş aralığı yaygın olarak kullanılmaktadır).

Popülasyon Detayları: Ölçek, internete erişimi olan ve çalışma/edebiyat amaçlı bilgisayar kullanan tüm öğrencilere uygulanabilir. Geliştirme çalışması, Türkiye'deki üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Test Metodolojisi: Katılımcılar, interneti eğitim amaçlı kullanırken ne sıklıkla ders dışı aktivitelerle meşgul olduklarını gösteren maddeleri, belirlenen Likert skalasına göre işaretlerler. Puanlama, alt boyutlar ve toplam puan üzerinden yapılmakta olup, yüksek puanlar yüksek siber

aylaklık düzeyini göstermektedir.

Ölçeğin orijinal dökümanı (DOC formatında) aşağıdaki adresten indirilebilir: siber-aylaklik-olcegi-toad.doc

Anahtar Kelimeler

Psikolojik Ölçek, Üniversite Öğrencileri, İnternet Bağımlılığı, Akademik Performans, [Siber Aylaklık](#), Öz-Bildirim.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Mevcut değil (Orijinal kaynakta belirtilmemiştir.)

Kurumsal E-posta Adresleri: Sorumlu yazar için: yavuzakbulut@anadolu.edu.tr

Yazın Adresi: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eskişehir, Türkiye.

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Şinler ve Kullanım Ücreti: Ölçek, akademik ve araştırma amaçlı kullanım için genellikle yazarların izniyle ücretsiz olarak erişilebilir durumdadır. Ticari amaçlı kullanımlar için sorumlu yazar ile iletişime geçilmesi gerekmektedir.

Test Yılı: Ölçeğin geliştirme çalışması yayınlandı yılı 2016'dır.

Kaynaklar

Akbulut, Y., Dursun, Ö.Ö., Dönmez, O., & Şahin, Y.L. (2016). In search of a measure to investigate cyberloafing in educational settings. *Computers in Human Behavior*, 55, 616-625.

Siber Aylaklık Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Siber Aylaklık Ölçeği'nin orijinal maddeleri, kaynak içerikte sağlanmadığı için burada listelenmemiştir. Maddelere erişim için yayımlanan makaleye veya sorumlu yazara başvurulması gerekmektedir.